

UTDRAG FRA DEN LEKSIKRYPTISKE ENCYKLOPEDI

Hermeneutikk er en samlebetegnelse på en familie teorier om menneskelig erkjennelse som legger vekt på fortolkning. Det er stor variasjon i hvilke aspekter ved menneskelig erkjennelse som blir forsøkt forklart av ulike hermeneutiske teorier: Noen teorier er generelle og har som formål å forklare hvordan mennesker erkjenner verden overhodet. Andre teorier favner kun menneskers erkjennelse av tekster, kunstverk og andre artefakter. Hermeneutiske teorier spiller i dag en viktig rolle innenfor flere humanistiske vitenskaper, herunder blant annet litteraturvitenskap, filosofi og idé- og kunsthistorie, hvor de også benyttes som metodiske verktøy.

Heterofenomenologi er en filosofisk og vitenskapelig tilnærming til bevissthet formulert og forsvart av Daniel Dennett. Heterofenomenologien kan forstås som en hypotetisk vitenskapelig metode hvis siktemål er å gi en mest mulig objektiv vitenskapelig beskrivelse av menneskers bevisste opplevelser.

Dennett beskriver den heterofenomenologiske metode som følger: Først skal forskeren innhente forsøksdeltageres vitnesbyrd om deres egne bevisste opplevelser. Deretter skal disse tolkes av forskeren, sammen med kontekstuelle variabler som forsøksdeltagerens fysiske omgivelser, kroppsspråk og mimikk – alt med utgangspunkt i relevant foreliggende forskning.

Spørsmålet om hvorvidt vitnesbyrdene faktisk gjenspeiler forsøksdeltagernes bevisste opplevelser, settes til side innenfor heterofenomenologien: Vi har ikke direkte tilgang til andre menneskers private bevisste opplevelser. Derfor berettiger ikke heterofenomenologien, som objektiv vitenskapelig metode, utsagn om slike opplevelser, mener Dennett. Dennett beskriver derfor heterofenomenologien som en vitenskap om en *svart boks*. Den heterofenomenologiske metoden bør dermed ikke forstås som en metode for å studere bevissthet som sådan, men heller som en metode for å studere atferd som typisk antas å gjenspeile bevisste opplevelser. E.K.F.

Hobbes, Thomas (1588-1679), engelsk filosof, særlig kjent for sitt hovedverk *Leviathan*. I *Leviathan* argumenterer Hobbes for at alle mennesker er grunnleggende egoistiske, slik at en før-politisk tilstand av nødvendighet vil være preget av konflikt. Ifølge Hobbes vil kun innsettingen av en eveldig monark med upartisk sanksjonsmyndighet muliggjøre utstrakt samarbeid mellom mennesker, siden mennesker vil være motivert til å unngå straff fra monarken og derfor følge lover og regler